28.10.2022

Тема: Системи підприємництва

Мета уроку: охарактеризувати підприємства різної форми власності; визначити їхні спільні та відмітні особливості; сприяти формуванню в учнів критичного мислення; виховувати толерантність у ставленні до оточуючих.

Основні поняття: форма власності, організаційна форма, приватне, колективне, державне підприємство, правознавство.

Тип уроку: комбінований.

Хід уроку

I. Організаційний момент

II. Актуалізація опорних знань і вмінь учнів

Визначте, чи правильними є твердження.

1. Підприємство перебуває в безризиковій зоні, якщо дохід дорівнює витратам. (Так)

2. Підприємницьку діяльність здійснюють фізичні та юридичні особи, зареєстровані як суб'єкти підприємницької діяльності. (Так)

3. Узгодити інтереси виробника і споживача можна, якщо якість зростає більшою мірою, ніж ціна, а ціна — меншою мірою, ніж витрати. (Ні)

4. Перепродаж цінних паперів — це комерційне підприємництво. (Ні)

III. Мотивація навчальної та пізнавальної діяльності

Фундаментом соціально-економічних відносин є власність у її економічному розумінні. У системі відносин власності виокремлюють такі елементи, як присвоєння факторів виробництва, господарче використання ресурсів, отримання економічної вигоди. Залежно від того, хто саме отримує право володіння цими елементами та в який спосіб їх використовує, розрізняють форми власності й організаційні форми підприємств.

IV. Вивчення нового матеріалу

Існують різні критерії класифікації підприємств, зокрема: за формою власності, за розміром, за організаційною формою, за метою діяльності.

Власність — це відносини, що складаються між її суб'єктами з приводу присвоєння засобів виробництва і результатів праці. Відносини власності на засоби виробництва є підґрунтям усіх виробничих відносин будь-якої економічної системи господарювання. Вони охоплюють присвоєння, володіння, розпорядження і користування. Форми власності підприємств відрізняються за такими ознаками: джерело формування майна, власник доходу, у чиїх інтересах використовується майно.

Залежно від форм власності, передбачених законом, в Україні можуть діяти підприємства таких видів: приватне підприємство, що діє на основі приватної власності громадян або суб'єкта господарювання (юридичної особи); підприємство, яке діє на основі колективної власності (підприємство колективної власності); комунальне підприємство, що діє на основі комунальної власності територіальної громади; державне підприємство, яке діє на основі державної власності; підприємство, засноване на змішаній формі власності (на базі об'єднання майна різних форм власності).

Факторами, що визначають вибір форми власності й організаційно-правової форми, є такі: відповідальність, оподаткування, потреби у фінансах, управлінські здібності підприємця або команди менеджерів, можливість зміни власника.

Форми власності підприємств

приватна	колективна	державна
• Юридична особа діє на основі приватної власності одного або кількох громадян або юридичної особи; • законодавство не містить обмежень	• Діє на основі колективної власності засновника (засновників); • правосуб'єктність власника реалізується через юридичну особу — підприємство, яке володіє, користується і розпоряджається майном	• Діє на основі державної власності; • підприємство не є власником, що зумовлює необхідність виконання розпоряджень власника і узгодження з ним головних питань діяльності;

щодо статутного фонду ПП; • власність і управління майном у приватному підприємстві не розмежовуються; • структура корпоративного управління і режим майна приватного підприємства визначаються його засновником на власний розсуд	відповідно до свого статуту; • право колективної власності здійснюють його органи управління — вищий орган управління (загальні збори) і правління; • засновники й учасники є власниками часток (паїв, вкладів) у майні підприємства	• функції власника майна (органу, уповноваженого управляти державним майном) щодо державного унітарного підприємства виконує галузеве міністерство (відомство), до сфери діяльності якого належить підприємство, або державне господарське об'єднання, до складу якого входить підприємство
Приклади: ПП «Промтранс-поставка», ПП «Транссервіс», приватна транспортно-експедиційна фірма «Східний експрес»	Приклади: ЗАТ «Запорізький автомобілебудівний завод», ВАТ «Запоріжсталь», ТРК «Студія 1+1»	Приклади: ДП «Міжнародний аеропорт "Бориспіль"», ДП «Львівстандартметрологія», ДП НЕК «Укренерго»

Залежно від форми власності розрізняють такі організаційні форми підприємств:

1) приватна власність: одноосібне володіння, партнерство, корпорація;

2) колективна власність: виробничі, збутові, споживчі кооперативи, кредитні спілки;

3) державна власність: комунальні, загальнодержавні підприємства.

V. Закріплення нових знань і вмінь учнів

►► Розв'яжіть задачу

Майно державного підприємства «Спецбуд» належить йому на праві повного господарського ведення. Здійснюючи розрахунки з постачальниками продукції, керівник підприємства вирішив передати у власність одного з постачальників автомобіль, що належить ДП «Спецбуд». Чи є правомірним таке рішення керівника ДП «Спецбуд»? Яким є правовий статус майна, що є державною власністю і закріплене за державним підприємством?

Розв'язання

Дії керівника підприємства не є правомірними, оскільки порушують норму законодавства, згідно з якою майно державного підприємства перебуває в державній власності й закріплюється за таким підприємством на праві господарського ведення або на праві оперативного управління. Тому всі дії зі збуту майна здійснюються лише за згоди власника — держави в особі органа, до сфери управління якого це підприємство належить. Право господарського ведення або право оперативного управління характеризується тим, що воно належить керівнику підприємства, а не власнику (державі).

►► Розв'яжіть тестові завдання

1. Колективне підприємництво в Україні засноване:

а) на власності та праці громадян — членів однієї сім'ї;

б) власності трудового колективу підприємства, кооперативу, іншого статутного товариства, громадської та релігійної організації;

в) власності адміністративно-територіальних одиниць.

2. Приватне підприємництво в Україні засноване:

а) виключно на особистій праці фізичної особи та її власності;

б) на власності та праці громадян — членів однієї сім'ї;

в) власності окремого громадянина з правом найму робочої сили.

3. Знайдіть неправильну відповідь.

За сферами виробництва виокремлюють такі види підприємств:

а) банки;

б) виробничі;

в) невиробничі.

4. Хто з нижче перелічених не має права подавати заяву на приватизацію майна державного підприємства?

а) Фізична особа;

б) юридична особа;

в) державний службовець;

г) товариство покупців.

5. Підставте правильні слова.

Приватизація — це відсудження майна, що перебуває у... власності, у приватну власність фізичних або юридичних осіб.

а) Державній;

б) державній і комунальній;

в) кооперативній.

6. Хто з названих не може бути суб'єктами підприємництва в Україні?

а) Громадяни України, права яких не обмежені законом;

б) юридичні особи, зареєстровані в Україні;

в) уряд України.

7. До юридичних ознак підприємства не належать такі:

а) наявність печатки;

б) ведення бухгалтерського обліку;

в) наявність планового відділу;

г) наявність статуту.

8. Підприємства в ринковій економіці переважно мають таку форму власності:

а) державну;

б) приватну;

в) кооперативну;

г) муніципальну.

9. До підприємництва можна зарахувати такі суб'єкт господарювання:

а) їдальню, що перебуває в складі промислового підприємства і майно якої відбито в балансі останнього;

б) особу, яка займається вирощуванням овочів у власному господарстві та їх реалізацією на колгоспному ринку;

в) особу, яка займається індивідуальною трудовою діяльністю, пов'язаною з виробництвом одягу й подальшою його реалізацією через комісійний магазин;

г) фермерське господарство;

д) усі відповіді правильні.

10. Головними ознаками, що відрізняють одну організаційно-правову форму від інших, є:

а) кількість учасників створюваного господарського суб'єкта або об'єднання;

б) хто є власником використовуваного капіталу;

в) межі майнової відповідальності;

г) джерела майна як матеріальної бази господарської діяльності;

д) спосіб розподілу прибутків і збитків;

е) форма управління суб'єктом господарювання;

ж) усі відповіді правильні.

IV. Підсумок уроку

V. Домашнє завдання

1. Опрацювати теоретичний матеріал.

2 . Розв'язати задачу.

Власник приватного підприємства «Агат» вирішив реорганізувати його в акціонерне товариство. Назвіть переваги й недоліки реалізації цього рішення.